Euroopan parlamentti
2024-2029

HYVÄKSYTYT TEKSTIT

P10_TA(2026)0065

Oikeus tutustua asiakirjoihin – kertomus vuosilta 2022–2024

Euroopan parlamentin päätöslauselma 10. maaliskuuta 2026 oikeudesta tutustua asiakirjoihin – kertomus vuosilta 2022–2024 (2025/2137(INI))

Euroopan parlamentti, joka

– ottaa huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) ja erityisesti sen 1, 9, 10, 11 ja 16 artiklan,

– ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) ja erityisesti sen 15 artiklan,

– ottaa huomioon Euroopan unionin perusoikeuskirjan ja erityisesti sen 41 ja 42 artiklan,

– ottaa huomioon Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi 30. toukokuuta 2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1049/2001[1],

– ottaa huomioon tiedon saatavuutta, yleisön osallistumista päätöksentekoon sekä oikeuden saatavuutta ympäristöasioissa koskevan Århusin yleissopimuksen määräysten soveltamisesta yhteisön toimielimiin ja elimiin 6. syyskuuta 2006 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1367/2006[2],

– ottaa huomioon 30. huhtikuuta 2008 annetun komission ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi (COM(2008)0229),

– ottaa huomioon 21. maaliskuuta 2011 annetun komission ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan

---

1 EYVL L 145, 31.5.2001, s. 43, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2001/1049/oj.
2 EUVL L 264, 25.9.2006, s. 13, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2006/1367/oj.

parlamentin, neuvoston ja komission asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi annetun asetuksen (EY) N:o 1049/2001 muuttamisesta (COM(2011)0137),

– ottaa huomioon ensimmäisessä käsittelyssä 15. joulukuuta 2011vahvistamansa kannan ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi[3],

– ottaa huomioon 11. helmikuuta 2025 annetun komission tiedonannon komission työohjelmasta 2025 (COM(2025)0045) ja sen liitteet sekä siinä ilmaistun aikomuksen peruuttaa ehdotukset COM(2011)0137 ja COM(2008)0229 Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi annetun asetuksen (EY) N:o 1049/2001 muuttamisesta,

– ottaa huomioon 4. joulukuuta 2024 annetun komission päätöksen (EU) 2024/3080 komission työjärjestyksen vahvistamisesta ja päätöksen C(2000) 3614 muuttamisesta[4],

– ottaa huomioon 14. syyskuuta 2017 antamansa päätöslauselman EU:n toimielinten avoimuudesta, vastuuvelvollisuudesta ja lahjomattomuudesta[5],

– ottaa huomioon unionin oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta 23. lokakuuta 2019 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/1937[6],

– ottaa huomioon 10. helmikuuta 2021 antamansa päätöslauselman asiakirjojen julkisuudesta[7],

– ottaa huomioon 13. heinäkuuta 2023 antamansa päätöslauselman asiakirjojen julkisuudesta – vuosikertomus vuosilta 2019–2021[8],

– ottaa huomioon 14. maaliskuuta 2024 antamansa päätöslauselman Euroopan komission käyttämästä ajasta asiakirjoihin tutustumista koskevien pyyntöjen käsittelyyn[9],

---

3 EUVL C 168 E, 14.6.2013, s. 159.
4 EUVL L, 2024/3080, 5.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2024/3080/oj.
5 EUVL C 337, 20.9.2018, s. 120.
6 EUVL L 305, 26.11.2019, s. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/1937/oj.
7 EUVL C 465, 17.11.2021, s. 54.
8 EUVL C, C/2024/4014, 17.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4014/oj.
9 EUVL C, C/2024/6560, 12.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6560/oj.

– ottaa huomioon Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön,

– ottaa huomioon unionin yleisen tuomioistuimen 17. heinäkuuta 2024 antamat tuomiot asioissa T-689/21, Auken ym. v. komissio, ja T-761/21, Courtois ym. v. komissio[10],

– ottaa huomioon unionin yleisen tuomioistuimen 14. toukokuuta 2025 antaman tuomion asiassa T-36/23, Stevi ja The New York Times v. komissio[11],

– ottaa huomioon Euroopan oikeusasiamiehen kertomukset ja päätökset, erityisesti erityiskertomuksen OI/2/2022/OAM[12] ja päätökset asioissa 1316/2021/MIG[13] ja 1499/2021/SF[14],

– ottaa huomioon työjärjestyksen 122 artiklan 7 kohdan ja 149 artiklan,

– ottaa huomioon työjärjestyksen 55 artiklan,

– ottaa huomioon kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnan mietinnön (A10-0011/2026),

A. ottaa huomioon, että EU:n perussopimuksissa taataan kaikille kansalaisille oikeus demokraattiseen osallistumiseen ja avoimeen päätöksentekoon, mikä edellyttää, että EU:n toimielimet, elimet, toimistot ja virastot antavat yleisön tutustua asiakirjoihin; ottaa huomioon, että tämä asiakirjoihin tutustumista koskeva perusoikeus on suojattu perussopimuksissa ja perusoikeuskirjassa ja antaa

---

10 Unionin yleisen tuomioistuimen tuomiot 17.7.2024, Auken ym. v. komissio, T-689/21, ECLI:EU:T:2024:476 ja Courtois ym. v. komissio, T-761/21, ECLI:EU:T:2024:477.

11 Unionin yleisen tuomioistuimen tuomio 14.5.2025, Stevi ja The New York Times v. komissio, T-36/23, ECLI:EU:T:2025:483.

12 Euroopan oikeusasiamies, Euroopan oikeusasiamiehen erityiskertomus strategisesta tutkimuksesta ajasta, jonka Euroopan komissio käyttää asiakirjoihin tutustumista koskevien pyyntöjen käsittelyyn (OI/2/2022/OAM), 21. syyskuuta 2023.

13 Euroopan oikeusasiamiehen päätös 12. heinäkuuta 2022 Euroopan komission kieltäytymisestä antamasta yleisön tutustuttavaksi komission puheenjohtajan ja lääkeyhtiön toimitusjohtajan välistä tekstiviestivaihtoa covid-19-rokotteiden hankinnasta (asia 1316/2021/MIG).

14 Euroopan oikeusasiamiehen päätös 27. kesäkuuta 2022 Euroopan unionin neuvoston kieltäytymisestä antamasta yleisön tutustuttavaksi kaikkia asiakirjoja, jotka liittyvät digimarkkinasäädösluonnoksesta käytäviin neuvotteluihin (1499/2021/SF).

kansalaisille mahdollisuuden tehokkaaseen valvontaan[15], ja siksi katsoo, että sitä olisi käytettävä ennakoivasti;

B. ottaa huomioon, että Euroopan unionin tuomioistuin on vahvistanut, että yleisön oikeus tutustua asiakirjoihin on olennainen osa osallistuvaa demokratiaa; ottaa huomioon, että sen päätösten mukaan lainsäädäntötyössä käytetyn tiedon julkinen tarkastelu on demokraattisten toimivaltuuksien asianmukaisen toiminnan ja demokraattisten oikeuksien käytön ennakkoedellytys; ottaa huomioon, että tuomioistuin on myös korostanut, että avoimuus on olennainen osa lainsäädäntömenettelyä ja että päätökset on tehtävä mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman lähellä kansalaisia;

C. ottaa huomioon, että asetuksessa (EY) N:o 1049/2001 todetaan, että on erityisen tärkeää tarjota tavallista laajempi mahdollisuus tutustua asiakirjoihin silloin, kun EU:n toimielimet toimivat lainsäätäjinä, ja siinä korostetaan erityisesti, että lainsäädäntöasiakirjojen on oltava suoraan saatavilla;

D. toteaa, että kansalaiset odottavat viranomaisilta oikeutetusti avoimuutta, tehokkuutta ja vastuuvelvollisuutta, ja katsoo, että EU:n toimielinten, elinten, toimistojen ja virastojen olisi vastattava näihin odotuksiin selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla; toteaa, että EU:n toiminnassa ja päätöksentekoprosessissa on välttämätöntä noudattaa avoimuutta ja hyvää hallintotapaa, jotta voidaan lisätä kansalaisten luottamusta unioniin ja varmistaa hallinnon parempi legitimiteetti, tehokkuus ja vastuuvelvollisuus; katsoo, että avoimuuden ja läpinäkyvyyden periaatteiden olisi ohjattava paitsi päätöksentekoprosessia myös tapaa, jolla asiakirjoja laaditaan;

E. toteaa, että luotettavien ja paikkansapitävien tietojen saaminen ajoissa on ratkaisevan tärkeää, jotta voidaan suojautua väärältä tiedolta ja torjua tehokkaasti disinformaation leviämistä; toteaa, että viivästykset tällaisten tietojen saamisessa heikentävät tätä prosessia;

F. toteaa, että EU perustuu edustukselliseen demokratiaan ja sen toimielimissä, elimissä, toimistoissa ja virastoissa on noudatettava tiukimpia avoimuutta ja lahjomattomuutta koskevia vaatimuksia, jotta mahdollistetaan kattava julkinen valvonta ja kansalaisten merkityksellinen osallistuminen hyvään hallintoon;

G. ottaa huomioon, että Euroopan oikeusasiamies on ollut keskeisessä asemassa turvaamassa yleisön oikeutta tutustua asiakirjoihin esimerkiksi antamalla suosituksia erityiskertomuksessa OI/2/2022/OAM; katsoo, että EU:n toimielinten on varmistettava, että Euroopan oikeusasiamies voi myös jatkossa hoitaa tätä tehtävää tehokkaasti;

---

15 SEU 10 artiklan 3 kohta, luettuna sen johdanto-osan 13 kappaleen ja sen 1 artiklan toisen kohdan ja 9 artiklan valossa, sekä SEUT 15 artikla.

H. ottaa huomioon, että kyseisessä erityiskertomuksessa esitellyssä Euroopan oikeusasiamiehen strategisessa tutkimuksessa kävi ilmi, että komissio on ylittänyt määräaikoja järjestelmällisesti ja merkittävässä määrin erityisesti käsitellessään uudistettuja pyyntöjä (eli hakijoiden pyyntöjä, jotka koskevat komission alkuperäisen kannan tarkistamista) sen jälkeen, kun asiakirjoja ei alun perin ollut annettu kansalaisten tutustuttavaksi;

I. toteaa, että asiassa 1499/2021/SF oikeusasiamies piti yksiselitteisesti hallinnollisena epäkohtana sitä, ettei neuvosto antanut yleisön tutustuttavaksi kaikkia asiakirjoja, jotka liittyivät lainsäädäntöneuvotteluihin;

J. ottaa huomioon, ettei ole säädetty seuraamuksista, joita sovelletaan, jos asetuksen (EY) N:o 1049/2001 7 artiklassa vahvistettua asiakirjoihin tutustumista koskevan pyynnön hyväksymistä tai hylkäämistä koskevaa 15 päivän määräaikaa ei noudateta;

K. ottaa huomioon, että asetuksessa (EY) N:o 1049/2001 tiedostetaan, että on tärkeää tarjota laaja mahdollisuus tutustua asiakirjoihin silloin, kun EU:n toimielimet toimivat lainsäätäjinä, ja korostetaan, että lainsäädäntöasiakirjojen on oltava suoraan saatavilla;

L. ottaa huomioon, että eräs toimittaja pyysi toukokuussa 2021 saada tutustua asiakirjoihin, muun muassa komission puheenjohtajan ja Pfizerin välisiin tekstiviesteihin, mutta komissio ilmoitti, ettei sillä ollut tällaisia tietoja sisäisten rekisteröintisääntöjen perusteella; pitää huolestuttavana tapaa, jolla komissio käsitteli asian; ottaa huomioon, että Euroopan oikeusasiamies totesi komission vastauksen olleen hallinnollinen epäkohta ja antoi tapauksen pohjalta useita suosituksia, esimerkiksi suosituksen siitä, miten tekstiviestit rekisteröidään, sekä suositteli hakemaan asiakirjoja uudelleen asetuksen (EY) N:o 1049/2001 mukaisten asiakirjojen saamista yleisön tutustuttavaksi koskevien velvoitteiden mukaisesti; ottaa huomioon, että unionin yleinen tuomioistuin kumosi 14. toukokuuta 2025 komission päätöksen olla luovuttamatta tekstiviestejä; ottaa huomioon, että tuomioistuimen mukaan komissio ei pystynyt uskottavasti perustelemaan, miksei sillä ollut viestejä[16];

M. ottaa huomioon, että asetuksen (EY) N:o 1049/2001 mukaan tekstiviestejä pidetään ”asiakirjoina” silloin, kun ne koskevat toimielimen vastuualueeseen kuuluvia politiikkoja, toimintaa ja päätöksiä, koska ”asiakirjalla” tarkoitetaan mitä tahansa tallennetta (paperille tulostettua tai sähköisessä muodossa tallennettua tekstiä taikka ääni- tai kuvatallennetta tai audiovisuaalista tallennetta); toteaa, että tämä ei tarkoita sitä, että kaikki tekstiviestivaihto on rekisteröitävä ja pidettävä saatavilla, vaan näitä vaatimuksia

---

16 Asia T-36/23, Stevi ja The New York Times v. komissio, lehdistötiedote: https://curia.europa.eu/site/upload/docs/application/pdf/2025-05/cp250060fi.pdf.

sovelletaan ainoastaan viesteihin, jotka koskevat EU:n politiikkoja, toimintaa ja päätöksiä; ottaa huomioon, että komissio voi edelleen kieltäytyä antamasta kyseisiä viestejä kokonaisuudessaan yleisön tutustuttavaksi, jos niihin sovelletaan jotakin asetuksessa (EY) N:o 1049/2001 säädetyistä poikkeuksista, kuten taloudellisten etujen suojaa;

N. ottaa huomioon, että komissio julkaisi 6. lokakuuta 2025 Euroopan unionin virallisessa lehdessä (C/2025/5423) virallisen ilmoituksen lainsäädäntöehdotusten peruuttamisesta ja perui muun muassa ehdotukset COM(2011)0137 ja COM(2008)0229, joiden tarkoituksena oli muuttaa asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi annettua asetusta (EY) N:o 1049/2001 Lissabonin sopimuksen ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan voimaantulon valossa, ja ilmoitti perumisen syyksi, että lainsäädäntötyö oli ollut umpikujassa vuodesta 2011 lähtien eikä ollut odotettavissa, että asiassa päästäisiin sopimukseen; toteaa, että tämä jatkuva umpikuja herättää huolta siitä, että pelkkä vuoden 2001 kehys ei välttämättä enää riitä vahvistamaan tehokkaasti yleisön oikeutta tutustua EU:n asiakirjoihin nykyaikaisessa institutionaalisessa ja teknologisessa ympäristössä;

O. toteaa, että tekoälyteknologioiden nopea kehitys tarjoaa sekä mahdollisuuksia että haasteita pyrittäessä varmistamaan täsmällinen ja avoin tiedotus unionissa ja sen toimielimissä, elimissä, toimistoissa ja virastoissa, sillä asianmukaisesti suunnitellut ja hallinnoidut tekoälyjärjestelmät voivat auttaa havaitsemaan ja ehkäisemään väärää tietoa ja disinformaatiota ja siten tukea tietoon perustuvaa julkista keskustelua edellyttäen, että niiden käytön yhteydessä kunnioitetaan kaikkia perusoikeuksia, edistetään vastuuvelvollisuutta ja ylläpidetään tiukkoja avoimuusvaatimuksia, jotta voidaan säilyttää kansalaisten luottamus ja vahvistaa demokraattista hallintoa;

P. ottaa huomioon, että unionin tuomioistuin katsoi asiassa C-588/21 P[17], joka koski voittoa tavoittelemattomien organisaatioiden esittämää pyyntöä saada tutustua lelujen turvallisuutta koskeviin teknisiin standardeihin, että komission olisi pitänyt tunnustaa asetuksen (EY) N:o 1049/2001 4 artiklan 2 kohdan mukainen ylivoimainen yleinen etu, joka edellytti tällaisten yhdenmukaistettujen standardien ilmaisemista;

1. korostaa, että avoimuus ja asiakirjojen saatavuus ovat EU:n oikeuden mukaisia perusoikeuksia ja olennaisen tärkeitä, jotta voidaan varmistaa kansalaisten avoin, demokraattinen, vastuuvelvollinen ja merkityksellinen osallistuminen;

---

17 Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio 5.3.2024, Public.Resource.Org Inc. ja Right to Know CLG v. Euroopan komissio ym., C-588/21 P, ECLI:EU:C:2024:201.

Vuosikertomukset asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi

2. toteaa, että komissio muutti vuonna 2024 avoimuuskehystään hyväksymällä tarkistetun työjärjestyksen ja pyrki näin selventämään sääntöjä, jotka koskevat asiakirjojen saamista yleisön tutustuttavaksi asetuksen (EY) N:o 1049/2001 mukaisesti; korostaa, että jotkin sidosryhmät olivat huolissaan tarkistetuista säännöistä ja erityisesti ”asiakirjan” määritelmästä, uusista poikkeuksista asiakirjojen rekisteröintivelvollisuuteen ja uusista asiakirjoista, joita ei oletusarvoisesti anneta tutustuttavaksi, siitä, ovatko kyseinen määritelmä ja kyseiset poikkeukset ja asiakirjat, joita ei oletusarvoisesti anneta tutustuttavaksi, yhdenmukaisia unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön kanssa, sekä siitä, että säännöt heikentäisivät avoimuutta, mikä merkitsisi askelta taaksepäin ja heikentäisi myös asetuksen (EY) N:o 1049/2001 yhdenmukaista soveltamista;

3. panee merkille, että vuonna 2024 komissio vastaanotti 6 938 asiakirjoihin tutustumista koskevaa alkuperäistä pyyntöä ja 641 uudistettua pyyntöä, mikä merkitsee seitsemän prosentin lisäystä uudistettuihin pyyntöihin vuoteen 2023 verrattuna[18]; panee merkille, että vuonna 2023 komissio vastaanotti 7 274 asiakirjoihin tutustumista koskevaa alkuperäistä pyyntöä ja 599 uudistettua pyyntöä, mikä merkitsee 43 prosentin lisäystä uudistettuihin pyyntöihin vuoteen 2022 verrattuna[19]; panee merkille, että vuonna 2022 komissio vastaanotti 7 410 asiakirjoihin tutustumista koskevaa alkuperäistä pyyntöä ja 418 uudistettua pyyntöä, mikä merkitsee 17,8 prosentin lisäystä uudistettuihin pyyntöihin vuoteen 2021 verrattuna[20];

4. korostaa, että uudistettujen pyyntöjen käsittelyssä komissio päätti myöntää osittaisen tai täyden oikeuden tutustua asiakirjoihin 51 prosentissa tapauksista vuonna 2022, 85 prosentissa tapauksista vuonna 2023 ja 60 prosentissa tapauksista vuonna 2024; panee merkille, että uudistettujen pyyntöjen määrä lisääntyi ja samaan aikaan alkuperäisten pyyntöjen määrä väheni ja että päätösten suhteellinen osuus kääntyi päinvastaiseksi uudistettujen pyyntöjen

---

18 Komission kertomus 19. toukokuuta 2025 Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi annetun asetuksen (EY) N:o 1049/2001 soveltamisesta vuonna 2024 (COM(2025)0239).

19 Komission kertomus 3. heinäkuuta 2024 Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi annetun asetuksen (EY) N:o 1049/2001 soveltamisesta vuonna 2023 (COM(2024)0266).

20 Komission kertomus 13. syyskuuta 2023 Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi annetun asetuksen (EY) N:o 1049/2001 soveltamisesta vuonna 2022 (COM(2023)0523).

vaiheessa; toteaa tämän osoittavan, että alkuperäisiä pyyntöjä ei arvioitu perusteellisesti;

5. painottaa, että 31. joulukuuta 2024 mennessä parlamentin julkinen asiakirjarekisteri sisälsi 918 803 viitettä (kun vuoden 2023 lopussa niitä oli 898 267); panee merkille, että yleisesti ottaen myönteisten vastausten osuus pysyi korkeana eli 91 prosentissa ja hakemukset käsiteltiin keskimäärin noin yhdeksän työpäivän kuluessa[21];

6. toteaa, että EU:n toimielimistä komissio sai eniten asiakirjoihin tutustumista koskevia pyyntöjä ja että eniten pyyntöjä saivat sen pääsihteeristö ja terveyden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto;

7. panee merkille, että vuonna 2024 komissio antoi 5 542 vastausta alkuperäisiin pyyntöihin ja 305 vastausta uudistettuihin pyyntöihin ja myös muut EU:n toimielimet ovat edistyneet avoimuuden parantamisessa: vuoden 2024 lopussa neuvoston rekisterissä oli yli 527 000 asiakirjaa, joista yli 72 prosenttia oli julkisesti saatavilla, ja vuoden aikana se käsitteli yli 2 800 pääasiassa kansalaisyhteiskunnan ja tiedeyhteisön esittämää asiakirjoihin tutustumista koskevaa pyyntöä ja myönsi täyden tai osittaisen tutustumisoikeuden 85 prosentissa tapauksista[22];

8. on tyytyväinen näihin kehityskulkuihin, koska ne osoittavat EU:n jatkuvan sitoutumisen avoimuuteen monimutkaisten oikeudellisten ja poliittisten haasteiden keskellä; panee kuitenkin merkille, että 85 prosentissa tarkastelluista tapauksista komissio ei tehnyt päätöstä lakisääteisessä määräajassa ja että 60 prosentissa tapauksista viivästys oli yli 60 työpäivää;

Nykyiset kehityssuuntaukset

9. painottaa, että asetuksen (EY) N:o 1049/2001 4 artiklan 6 kohdan mukaisesti silloinkin, kun joitakin tietoja ei voida perustelluista syistä ilmaista, olisi harkittava tietojen osittaista ilmaisemista ja pyydetyn asiakirjan muut osat on luovutettava ottaen huomioon ylivoimainen yleinen etu, joka liittyy avoimuuteen ja tietojen ilmaisemiseen, jotka käsittävät hyvän hallintotavan periaatteet, institutionaalisen tehokkuuden, demokraattisen vastuuvelvollisuuden ja kansalaisten päätöksentekoprosessiin osallistumisen lisäämisen;

10. uskoo vakaasti, että vahva ja johdonmukainen sitoutuminen asiakirjojen antamiseen yleisön tutustuttavaksi ja avoimuuteen muodostaa EU:n demokraattisen järjestelmän peruspilarin, joka

---

21 ”Asiakirjojen saaminen yleisön tutustuttavaksi vuonna 2024 – Euroopan parlamentin vuosittainen kertomus”, johdon pääosasto, avoimuusyksikkö, toukokuu 2025.

22 Komission kertomus 3. heinäkuuta 2024 Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi annetun asetuksen (EY) N:o 1049/2001 soveltamisesta vuonna 2023 (COM(2024)0266).

edistää kansalaisten sitoutumista ja osallistumista sekä hyvää hallintotapaa ja moitteetonta varainhoitoa; katsoo, että nykyisten hybridiuhkien ja -sodankäynnin valossa on tärkeää auttaa torjumaan salaliittoteorioita ja disinformaatiota ja että tähän sitoutuminen auttaa vahvistamaan EU:n kykyä vastustaa ulkomaista sekaantumista ja yrityksiä heikentää sen yhtenäisyyttä;

11. katsoo, että ennakoivan toimintamallin soveltaminen sekä nopeampien, kevyempien ja saavutettavampien menettelyjen käyttöönotto asiakirjoihin tutustumisen epääviä päätöksiä koskevien valitusten käsittelemiseksi auttaisi varmistamaan tosiasiallisen avoimuuden, estämään oikeudelliset kiistat ja välttämään tarpeettomia kustannuksia ja rasitteita;

12. on huolissaan siitä, että EU:n toimielimissä, elimissä, toimistoissa ja virastoissa on jatkuvasti esiintynyt virallisten asiakirjojen yliluokittelua, joka on vastoin avoimuuden periaatetta; toistaa jälleen kerran asiakirjojen julkisuutta koskevissa aiemmissa päätöslauselmissaan esittämänsä kehotuksen laatia selkeät, johdonmukaiset ja oikeudellisesti sitovat säännöt asiakirjojen turvallisuusluokittelulle ja luokitusten poistamiselle, jotta voidaan taata demokraattinen vastuuvelvollisuus;

13. panee huolestuneena merkille, että kun ihmiset pyytävät saada asiakirjoja tutustuttavaksi, toimielimet, elimet ja laitokset usein kieltäytyvät antamasta niitä heppoisin perustein ja että toimielimet eivät käsittele yhdenmukaisesti samankaltaisia asiakirjoihin tutustumista koskevia pyyntöjä;

14. on huolissaan siitä, miten usein asetuksen (EY) N:o 1049/2001 4 artiklassa säädettyihin poikkeuksiin vedotaan, jotta voidaan olla antamatta asiakirjoja tutustuttavaksi kokonaisuudessaan; korostaa, että avoimuuden ja asiakirjojen saamisen tutustuttavaksi on pysyttävä yleisenä sääntönä niin, että voidaan vedota vain suppeaan määrään asiaa koskevassa lainsäädännössä määriteltyjä perusteltuja poikkeuksia, jotka liittyvät esimerkiksi turvallisuussyihin ja joita on tulkittava tiukasti; palauttaa mieliin, että Euroopan oikeusasiamiehen mukaan oikeutta tutustua asiakirjoihin tai tietoihin, myös lainsäädäntöasiakirjoihin, koskevien mahdollisten poikkeusten tai rajoitusten olisi oltava poikkeuksellisia ja rajoituttava siihen, mikä on ehdottoman välttämätöntä; toteaa jälleen, että jos jokin toimielin, elin, toimisto tai virasto vetoaa johonkin kyseisen artiklan mukaiseen asiakirjojen antamista tutustuttavaksi koskevaan poikkeukseen, sen on tehtävä objektiivinen ja tapauskohtainen arviointi; kehottaa EU:n toimielimiä, elimiä, toimistoja ja virastoja sisällyttämään nämä arvioinnit käytäntöihinsä, jotka koskevat asiakirjojen antamista tutustuttavaksi;

15. kehottaa komissiota varmistamaan komiteamenettelyssä tehtyjen päätösten avoimuuden; muistuttaa, että unionin tuomioistuin katsoi,

että jäsenvaltioiden kannan paljastaminen komiteamenettelyn yhteydessä ei itsessään heikennä päätöksentekoprosessia[23];

16. on huolissaan vaikeuksista, joita liittyy asiakirjojen saamiseen joistakin EU:n virastoista, ja siitä, että nämä virastot estävät asiakirjojen saamisen yleisön tutustuttavaksi ja asianmukaisen valvonnan; korostaa tarvetta lisätä avoimuutta ja ennakoivaa lähestymistapaa asiakirjojen saamiseen tutustuttavaksi EU:n virastoista; kehottaa lisäksi EU:n virastoja panemaan asetuksen (EY) N:o 1049/2001 täytäntöön asiakirjojen antamista tutustuttavaksi koskevissa toimintaperiaatteissaan; kehottaa erityisesti Euroopan unionin turvapaikkavirastoa (EUAA) antamaan asiakirjansa ja erityisesti turvallisia alkuperämaita ja turvallisia unionin ulkopuolisia maita koskevat tiedot ja analyysit Euroopan parlamentin tutustuttavaksi oikea-aikaisesti Euroopan unionin turvapaikkavirastosta annetun asetuksen (EU) 2021/2303[24] mukaisesti demokraattisen valvonnan vahvistamiseksi; kehottaa ulottamaan asetuksen (EY) N:o 1049/2001 17 artiklassa asetetun velvoitteen raportoida vuosittain asetuksen täytäntöönpanosta koskemaan SEUT 15 artiklan soveltamisalaan kuuluvia kaikkia muita EU:n toimielimiä, elimiä, toimistoja ja virastoja;

17. pitää valitettavana, että komissio ja neuvosto eivät edelleenkään ole toteuttaneet varteenotettavia jatkotoimia niiden suositusten johdosta, jotka parlamentti on esittänyt aiemmissa mietinnöissään oikeudesta tutustua asiakirjoihin; pitää myös valitettavana, että EU:n toimielimet eivät julkaise ennakoivasti useita lainsäädäntömenettelyihin liittyviä asiakirjoja, mikä estää kansalaisia saamasta tietoonsa, mitä asiakirjoja todella on olemassa, ja haittaa siten heidän oikeuttaan pyytää saada tutustua asiakirjoihin;

18. pitää valitettavana, että tällä hetkellä komissiolta on vaikea saada yksityiskohtaisia tietoja EU:n lainsäädännön täytäntöönpanosta ja täytäntöönpanon valvonnasta; kehottaa näin ollen komissiota varmistamaan rikkomismenettelyissä tehtyjen päätösten avoimuuden;

19. kehottaa komissiota varmistamaan EU:n talousarviosta tehtävien päätösten avoimuuden, erityisesti kun on kyse EU:n rahoituksesta EU:n ulkopuolisille maille ja EU:n rahoituksesta muuttoliikkeen ja turvallisuuden alalla, mukaan lukien tiedot rahoituksen määrästä, käyttötarkoituksesta ja lähteestä, jotta varmistetaan, että parlamentti ja kansalaiset voivat valvoa EU:n talousarvion toteuttamista;

---

[23] Katso yleisen tuomioistuimen tuomio 14.6.2023, Covington & Burling ja Van Vooren v. komissio, T-201/21, ECLI:EU:T:2023:333.

[24] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/2303, annettu 15. joulukuuta 2021, Euroopan unionin turvapaikkavirastosta ja asetuksen (EU) N:o 439/2010 kumoamisesta, EUVL L 468, 30.12.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/2303/oj.

20. toteaa jälleen olevansa huolissaan siitä, että komissio on järjestelmällisesti ylittänyt määräaikoja vastatessaan uudistettuihin pyyntöihin, kuten Euroopan oikeusasiamies totesi tutkimuksestaan laaditussa erityiskertomuksessa OI/2/2022/OAM, jossa huomautettiin myös, että viime kädessä rakenteelliset puutteet, riittämättömät resurssit ja tehoton viestintä saavat ihmiset luopumaan asiakirjoihin tutustumista koskevan oikeutensa käyttämisestä; pitää valitettavana, että komissio ei ole vielä pannut kokonaisuudessaan täytäntöön joitakin oikeusasiamiehen keskeisiä suosituksia, erityisesti määräaikojen noudattamisesta, eikä se myöskään ole konkreettisesti sitoutunut panemaan niitä täytäntöön; kehottaa komissiota ja neuvostoa ottamaan käyttöön tarvittavat toimenpiteet, jotta voidaan varmistaa oikeusasiamiehen suositusten noudattaminen ja puuttua keskeisiin ongelmiin, kuten jatkuviin viivästyksiin, vähäiseen yhteydenpitoon hakijoiden kanssa ja puutteelliseen avoimuuteen merkittävissä asioissa; kehottaa komissiota korjaamaan järjestelmälliset viivästykset asiakirjoihin tutustumista koskevien pyyntöjen käsittelyssä; katsoo, että olisi säädettävä mahdollisista seuraamuksista tai seurauksista, joita sovelletaan, jos toimielimet eivät vastaa asiakirjoihin tutustumista koskeviin pyyntöihin;

21. pitää valitettavana, että useat komission esittämät lainsäädäntöehdotukset jätettiin käsiteltäväksi ilman vaikutustenarviointia tai ilman asianmukaisia perusteluja siitä, miksi oli mahdollista poiketa velvoitteesta toimittaa vaikutustenarviointi; painottaa, että lainsäätäjille on annettava kattavat tiedot lainsäädäntöaloitteita tukevasta näytöstä, jotta voidaan kunnioittaa lainsäädäntöprosessin avoimuutta; kehottaa komissiota varmistamaan, että kaikki tulevat lainsäädäntöehdotukset ovat perusoikeuksien mukaisia, perustuvat luotettaviin ja todennettavissa oleviin tietoihin, joista käy selvästi ilmi ehdotusten tarpeellisuus, oikeasuhtaisuus ja ennakoitu vaikuttavuus ja kustannustehokkuus, ja että niihin liitetään kattava vaikutustenarviointi; kehottaa lisäksi komissiota varmistamaan täyden avoimuuden lainsäädäntöehdotusten valmistelun aikana kuultujen sidosryhmien valinnassa ja varaamaan riittävästi aikaa laajoille julkisille kuulemisille;

22. pitää erittäin valitettavana neuvoston edelleen jatkuvaa avoimuuden puutetta; pitää erittäin valitettavana, että viimeaikaisista analyyseista käy edelleen selvästi ilmi, ettei neuvosto noudata ennakoivia julkaisu- ja rekisteröintikäytäntöjä; muistuttaa, että SEU 16 artiklan 8 kohdan mukaisesti neuvoston istuntojen on oltava julkisia, kun se käsittelee esityksiä lainsäätämisjärjestyksessä hyväksyttäviksi säädöksiksi ja äänestää niistä; painottaa, että käynnissä oleviin lainsäädäntömenettelyihin liittyvien useimpien valmisteluasiakirjojen luokitteleminen vain virkakäyttöön (LIMITE) rajoittaa suhteettomasti kansalaisten oikeutta tutustua lainsäädäntöasiakirjoihin; korostaa, että jotta kansalaiset voisivat käyttää mahdollisimman laajasti oikeuttaan tutustua asiakirjoihin, kaikki laaditut ja/tai jaetut lainsäädäntöasiakirjat olisi myös

lueteltava käyttäjäystävällisessä julkisessa rekisterissä; kehottaa neuvostoa parantamaan avoimuutta koskevia sääntöjään ja menettelyjään, mihin kuuluu lainsäädäntöasiakirjojen antaminen tutustuttavaksi ja niiden luokittelu; nostaa lisäksi esiin Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön, jossa tunnustetaan yleisön oikeus tutustua neuvoston työryhmien lainsäädäntöprosessin yhteydessä laatimiin asiakirjoihin; panee kuitenkin merkille, että oikeutta tutustua asiakirjoihin on edelleen erikseen pyydettävä; panee erittäin huolestuneena merkille havainnot siitä, ettei neuvosto suostu antamaan tutustuttavaksi trilogikokousten asiakirjoja, kuten neuvoston yleisnäkemyksiä, nelipalstaisia asiakirjoja, esityslistoja, tulosten yhteenvetoja ja kolmikantakokousten pöytäkirjoja;

23. muistuttaa, että neuvoston on noudatettava tiukempia avoimuusvaatimuksia; korostaa, että toimielinten välistä luottamusta heikentää se, että yksi toimielin kieltäytyy jatkuvasti antamasta yleisön tutustuttavaksi EU:n päätöksenteon kannalta merkityksellisiä asiakirjoja;

24. painottaa, että kansainvälisillä sopimuksilla on sitova oikeusvaikutus ja ne muokkaavat EU:n lainsäädännön kehittämistä; painottaa näin ollen, että on välttämätöntä varmistaa täysi avoimuus koko neuvotteluprosessin ajan antamalla Euroopan parlamentin jäsenille rajoittamaton mahdollisuus tutustua oikea-aikaisesti kaikkiin asiaankuuluviin asiakirjoihin; palauttaa mieliin, että SEUT 218 artiklan 10 kohdan mukaisesti Euroopan parlamentille ”tiedotetaan välittömästi ja täysimääräisesti menettelyn kaikissa vaiheissa”;

25. pitää myönteisenä Euroopan unionin tuomioistuimen tuomiota asiassa Stevi ja The New York Times v. komissio ja katsoo sen olevan tärkeä osa oikeuskäytäntöä, jolla on edistetty avoimia käytäntöjä EU:n toimielimissä, elimissä, toimistoissa ja virastoissa; panee merkille, että Euroopan unionin tuomioistuimen päätös mahdollistaa asetuksen (EY) N:o 1049/2001 nykyaikaisen tulkinnan, jossa otetaan huomioon nykyaikaiset viestintäkäytännöt ja muutokset avoimuuteen liittyvissä odotuksissa; muistuttaa, että unionin tuomioistuin selvensi, että oikeus tutustua asiakirjoihin koskee kaikkia asiaankuuluvia muotoja eikä sitä voida kiertää sisäisillä rekisteröintisäännöillä tai valikoivilla asiakirjahallinnon käytännöillä; kehottaa siksi kaikkia EU:n toimielimiä, elimiä, toimistoja ja virastoja ennakoivasti säilyttämään, rekisteröimään ja asettamaan saataville kaikki viralliset asiakirjat kaikissa asiaankuuluvissa muodoissa ja toteaa, että tämä voi käsittää esimerkiksi digitaalisen viestinnän ja tekstiviestit silloin, kun ne koskevat yhteisten asioiden hoitoa;

26. katsoo, että tapa, jolla komission puheenjohtaja käsitteli asiakirjoihin tutustumista koskevan pyynnön tässä tapauksessa, on vähentänyt luottamusta komissioon; pitää valitettavana, että komissio on jatkuvasti kieltäytynyt selittämästä, miksei pyydettyjä asiakirjoja voitu antaa tutustuttavaksi; toteaa, että tuomiossa korostetaan

velvollisuutta säilyttää asiakirja-aineisto ennakoivasti, jotta varmistetaan asiakirjoihin tutustumista koskevan oikeuden tosiasiallinen toteutuminen;

27. toteaa tässä yhteydessä, ettei asiakirjan rekisteröiminen ole asiakirjan olemassaolon edellytys vaan sen olemassaolon seuraus eikä komissio näin ollen voi vedota pelkästään siihen, ettei asiakirjoja ole rekisteröity sen järjestelmään, osoittaakseen, ettei sillä ole pyydettyjä asiakirjoja; on painokkaasti sitä mieltä, että asiakirjan katoaminen tai poistaminen ainoastaan siksi, että se on julistettu ”lyhytikäiseksi”, heikentää olennaisesti avoimuuden ja hyvän hallintotavan periaatetta, ja pitää tätä vaarallisena ennakkotapauksena asiakirjoihin tutustumista koskevien pyyntöjen käsittelylle tulevaisuudessa;

28. on huolestunut komission osoittamasta avoimuuden puutteesta covid-19-rokotteiden hankintasopimusten julkaisemisen yhteydessä; korostaa, että unionin tuomioistuin katsoi, että komissio ei antanut yleisölle riittävän laajaa oikeutta tutustua covid-19-rokotteiden hankintasopimuksiin[25];

29. kehottaa EU:n toimielimiä, elimiä, toimistoja ja virastoja noudattamaan sisäänrakennetun avoimuuden toimintatapaa ja julkaisemaan asiakirjat ennakoivasti, jotta viime kädessä varmistetaan, että kansalaiset voivat käyttää oikeuttaan tutustua asiakirjoihin kaikessa laajuudessaan ja valvoa vallankäyttäjiä;

30. kehottaa komissiota tiedostamaan, että kun kansalaiset käyttävät oikeuttaan avoimuuteen ja asiakirjoihin tutustumiseen, kyseessä ei ole merkki epäluottamuksesta eikä näiden oikeuksien käyttöä olisi siksi pyrittävä rajoittamaan tai estämään, vaan tämän oikeuden käyttö tarjoaa EU:n toimielimille tilaisuuden näyttää, miten päätökset tehdään, ja lisätä yhteiskunnan luottamusta unioniin;

31. panee huolestuneena merkille, että tällä hetkellä kansalaiset voivat riitauttaa asiakirjaan tutustumista koskevan pyynnön hylkäämisen tai sen, että pyyntöön ei määräaikojen ylittymisen vuoksi vastata ajoissa, vain kantelemalla oikeusasiamiehelle, jonka suositukset eivät valitettavasti ole oikeudellisesti sitovia, tai nostamalla kanteen toimielintä vastaan unionin tuomioistuimessa, mikä merkitsee erittäin pitkää ja kallista menettelyä, jonka lopputuloksesta ei voida olla varmoja, ja toteaa, että tämä luo kohtuuttoman rasitteen ja pelotteen kansalaisille, jotka haluavat riitauttaa asiakirjan saamista koskevan pyynnön hylkäävän päätöksen; korostaa, että tähän menettelyyn liittyvillä erittäin korkeilla oikeudenkäyntikuluilla on lamaannuttava vaikutus kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan perusoikeuskirjassa suojattuun oikeuteen saada oikeutta ja käyttää tehokkaita oikeussuojakeinoja;

---

[25] Asiat T-689/21 Auken ym. v. komissio ja T-761/21 Courtois ym. v. komissio.

Suositukset

32. panee merkille, että komissio on hyväksynyt tarkistetut sisäiset säännöt, jotka koskevat asiakirjojen antamista yleisön tutustuttavaksi, ja että niiden yhdenmukaisuus perusoikeuskirjan, SEU-sopimuksen, SEUT-sopimuksen ja asetuksen (EY) N:o 1049/2001 kanssa on kyseenalaistettu, ja toteaa, että unionin yleisessä tuomioistuimessa on vireillä kanteita; kehottaa komissiota tarkastelemaan uudelleen asiakirjahallintoa ja arkistoja koskevia sääntöjään asiaa koskevan oikeuskäytännön valossa ja selventämään tai mukauttamaan niitä, jotta voidaan saavuttaa mahdollisimman suuri avoimuus, SEUT 15 artiklan ja asetuksen (EY) N:o 1049/2001 vaatimusten ja hengen mukaisesti; katsoo, että tämä edistää EU:n demokraattista uskottavuutta;

33. kehottaa unionin toimielimiä, elimiä, toimistoja ja virastoja ottamaan käyttöön saavutettavia menettelyjä asiakirjoihin tutustumista koskevien pyyntöjen hylkäämisestä tehtyjen valitusten käsittelemiseksi ja toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että kansalaiset voivat tarvittaessa riitauttaa päätökset; muistuttaa, että EU:n toimielimillä on velvollisuus antaa yksilöllisiä vastauksia eivätkä ne saa vedota ainoastaan yleisiin oletuksiin siitä, ettei tietoja saa ilmaista;

34. panee merkille, että komissio peruutti vuosien 2008 ja 2011 ehdotuksensa asetuksen (EY) N:o 1049/2001 tarkistamisesta; pitää valitettavana päätöstä peruuttaa ehdotukset vuosien pattitilanteen jälkeen ilman selkeää etenemissuunnitelmaa, aikataulua tai merkityksellistä kuulemista, koska näin menetettiin tärkeä tilaisuus päivittää nykyistä vanhentunutta kehystä; suosittelee painokkaasti, että komissio tutkii asiakirjojen saamista tutustuttavaksi koskevia erilaisia kansallisia lakeja ja käytäntöjä myös niissä jäsenvaltioissa, joissa avoimuusstandardit ovat tiukemmat kuin unionin tasolla;

35. kehottaa komissiota esittämään päivitetyn ja kunnianhimoisemman ehdotuksen, jossa otetaan huomioon Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö ja parlamentin suositukset, mukaan lukien sen vuonna 2011 esittämä kanta asetuksen (EY) N:o 1049/2001 ehdotetusta tarkistuksesta, ja jossa säädetään avoimuussääntöjen noudattamatta jättämisen seuraamuksista; kehottaa komissiota lisäksi rajaamaan poikkeukset ehdottoman välttämättömiin tapauksiin ja asettamaan tiukat uudet EU:n vaatimukset avoimuudelle ja asiakirjojen saamiselle yleisön tutustuttavaksi; vaatii, että päivitettyä ehdotusta odotettaessa asetusta (EY) N:o 1049/2001 tulkitaan tiukasti ja sovelletaan yhdenmukaisesti asiaa koskevan oikeuskäytännön mukaisesti sekä noudattaen periaatetta, jonka mukaan olisi taattava mahdollisimman laaja tutustumisoikeus;

36. korostaa, että Euroopan parlamentin olisi näytettävä mallia julkaisemalla asiakirjat ennakoivasti lainsäädännön avoimuutta koskevan vakiintuneen käytäntönsä mukaisesti ja ulottamalla tämä lähestymistapa koskemaan lainsäädäntömenettelyihin ja -työhön liittyviä asiakirjoja, esimerkiksi koordinaattoreiden kokousten esityslistoja ja pöytäkirjoja sekä puheenjohtajakokouksen esityslistoja;

37. kehottaa jälleen komissiota puuttumaan välittömästi uudistettujen pyyntöjen käsittelyn järjestelmällisiin viivästyksiin omaksumalla ennakoivan toimintatavan, parantamalla sisäisiä menettelyjä, osoittamalla riittävät henkilö- ja taloudelliset resurssit kattavan tarvearvioinnin pohjalta ja varmistamalla oikea-aikaisen ja avoimen viestinnän hakijoiden kanssa, jotta voidaan noudattaa oikeudellisia velvoitteita ja tukea kansalaisten luottamusta ja osallistumista;

38. suosittelee, että EU:n toimielimet, elimet, toimistot ja virastot julkaisevat verkkosivustoillaan neuvoja siitä, mitä tietoja olisi sisällytettävä asetuksen (EY) N:o 1049/2001 nojalla esitettävään asiakirjaan tutustumista koskevaan pyyntöön, jotta voidaan helpottaa tällaisten pyyntöjen käsittelyä;

39. korostaa, että viranomaisten hallussa olevat ympäristötiedot koskevat yleistä etua ja että yleisön olisi Århusin yleissopimuksen mukaisesti voitava tutustua näihin tietoihin laajasti; pitää valitettavana, että kieltäytyminen antamasta esimerkiksi kemialliseen saasteeseen liittyvien päästöjen ympäristövaikutuksia koskevia tietoja saattaa vaikuttaa kielteisesti kansanterveyteen ja kansalaisten suojelemiseen vaarallisilta aineilta;

40. pitää myönteisenä, että Euroopan oikeusasiamies on ottanut käyttöön nopean uudelleentarkastelumenettelyn tapauksissa, joissa tutustumispyyntö on hylätty;

41. kehottaa EU:n toimielimiä, elimiä, toimistoja ja virastoja kehittämään ja tarjoamaan koulutusohjelmia kaikelle asiaankuuluvalle henkilöstölle, erityisesti niille henkilöstön jäsenille, jotka hallinnoivat asiakirjoja ja päätöksentekoprosesseja, jotta voidaan edistää avoimuuteen, vastuullisuuteen ja hyvään hallintoon perustuvaa sisäistä kulttuuria;

42. kehottaa tekemään päätökset asiakirjoihin tutustumista koskevien pyyntöjen hylkäämisestä objektiivisen ja tapauskohtaisen arvioinnin perusteella, ilmoittamaan niistä ilman aiheetonta viivytystä ja liittämään niihin asianmukaiset ja tarkat perustelut asiaa koskevan oikeuskäytännön mukaisesti; muistuttaa kaikkia EU:n toimielimiä, elimiä, toimistoja ja virastoja siitä, että kaikki päätökset, joilla kielletään yleisön oikeus tutustua asiakirjoihin, on rajoitettava siihen, mikä on ehdottoman välttämätöntä tiukan tulkinnan mukaisesti, jotta mahdollistetaan julkinen valvonta ja demokraattinen uskottavuus varmistamalla, että kansalaiset ymmärtävät, miksi oikeus saada

tutustua asiakirjoihin on evätty, ja voivat tarvittaessa käyttää saatavilla olevia oikeussuojakeinoja;

43. vaatii perustamaan riippumattoman valvontamekanismin, jolla tarkastellaan säännöllisesti uudelleen turvallisuusluokittelun ja luokitusten poistamisen käytäntöjä;

44. kehottaa komissiota lisäämään avoimuutta kolmansien osapuolten kanssa tehtävistä sopimuksista; kehottaa komissiota olemaan aloitteellisempi ja julkaisemaan mahdollisimman paljon tietoa hankintamenettelyistä parlamentin aiempien kehotusten mukaisesti[26];

45. kehottaa EU:n toimielimiä toteuttamaan nopeita ja kattavia jatkotoimia niiden oikeusasiamiehen päätösten ja suositusten perusteella, jotka koskevat kanteluja asiakirjoihin tutustumista koskevien pyyntöjen hylkäämisestä; kehottaa EU:n toimielimiä, elimiä, toimistoja ja virastoja ottamaan käyttöön nopeampia, saavutettavampia ja entistäkin yksinkertaisempia menettelyjä asiakirjoihin tutustumista koskevien pyyntöjen hylkäämisestä tehtyjen valitusten käsittelemiseksi sekä toteuttamaan toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että kansalaiset voivat tarvittaessa riitauttaa päätökset; suosittelee tässä yhteydessä nimittämään korkeita virkamiehiä tai riippumattomia asiantuntijoita, jotka kykenevät tarkastelemaan uudelleen ilman aiheetonta viivytystä valituksia pyynnöistä saada tutustua asiakirjoihin;

46. kehottaa noudattamaan täyttä avoimuutta tekoälyjärjestelmien käytöstä EU:n toimielinten päätöksissä ja menettelyissä ja julkaisemaan yksityiskohtaiset tiedot algoritmeista, koulutusdatasta ja vaikutustenarvioinneista;

47. korostaa, että tietojen puuttuminen siitä, onko joitakin asiakirjoja ylipäätään olemassa, voi estää kansalaisia käyttämästä oikeuttaan pyytää näitä asiakirjoja tutustuttavaksi; painottaa, että sen varmistaminen, että kansalaiset pystyvät ymmärtämään ja seuraamaan tiiviisti lainsäädäntöprosessia sekä osallistumaan siihen, on perussopimusten ja perusoikeuskirjan mukainen oikeudellinen vaatimus ja demokraattisen valvonnan ja yleensä demokratian perusedellytys; kehottaa siksi toteuttamaan kohdennettuja valistus- ja tiedotuskampanjoita sekä EU:n että kansallisella tasolla, jotta kansalaisille voidaan tiedottaa heidän oikeudestaan tutustua asiakirjoihin sekä käytettävissä olevista välineistä ja menettelyistä tämän oikeuden käyttämiseksi;

48. korostaa, että kansainvälisillä sopimuksilla on sitova oikeusvaikutus ja ne muokkaavat EU:n lainsäädännön kehittämistä; painottaa näin ollen, että on välttämätöntä varmistaa täysi avoimuus koko neuvotteluprosessin ajan antamalla Euroopan parlamentille

---

[26] Esimerkiksi päätöslauselma 9. syyskuuta 2025 julkisista hankinnoista, hyväksytyt tekstit, P10_TA(2025)0174.

rajoittamaton mahdollisuus tutustua oikea-aikaisesti kaikkiin asiaankuuluviin asiakirjoihin; kehottaa tiedottamaan parlamentille välittömästi ja kattavasti menettelyn kaikissa vaiheissa SEUT 218 artiklan 10 kohdan mukaisesti;

49. kehottaa neuvostoa parantamaan lainsäädännön avoimuutta koskevia sääntöjään ja menettelyjään; kehottaa julkaisemaan ennakoivasti ja hyvissä ajoin neuvoston yleisnäkemykset ja osittaiset yleisnäkemykset ja kaikki lainsäädäntömenettelyjä koskevat neuvoston valmisteluasiakirjat, mukaan lukien eri jäsenvaltioiden kannat ja työryhmien kokousten pöytäkirjat, ja tekemään niiden julkaisemisesta vakiokäytännön kaikissa päätöksenteon vaiheissa perussopimuksissa ja perusoikeuskirjassa vahvistetun demokraattisen osallistumisen periaatteen mukaisesti;

50. kehottaa EU:n toimielimiä noudattamaan kaikilta osin unionin yleisen tuomioistuimen asiassa T-540/15[27] antamaa tuomiota oikeudesta tutustua nelipalstaisiin asiakirjoihin; kehottaa lisäksi EU:n toimielimiä julkaisemaan ennakoivasti muita trilogiasiakirjoja, kuten esityslistat, tulosten yhteenvedot ja trilogien pöytäkirjat;

51. korostaa, että avoimuuden on kuljettava käsi kädessä vastuuvelvollisuuden kanssa; kehottaa ottamaan käyttöön Euroopan oikeusasiamiehen säännölliset tarkastukset, jotka koskevat avoimuusvelvoitteiden noudattamista toimielimissä;

52. kehottaa ottamaan parlamentin verkkosivustolla käyttöön käyttäjäystävällisen järjestelmän, jossa näkyvät kussakin nimenhuutoäänestyksessä äänestyksen kohteena oleva teksti sekä äänestystulokset ryhmittäin ja kunkin Euroopan parlamentin jäsenen osalta, ja näin noudattamaan parlamentin aiempaa kehotusta, jonka mukaan olisi lisättävä avoimuutta ja otettava käyttöön käyttäjäystävällisiä välineitä, jotta voidaan parantaa parlamentin menettelyjen saavutettavuutta kansalaisten kannalta;

53. kehottaa painokkaasti EU:ta ja jäsenvaltioita soveltamaan Århusin yleissopimuksen valvontakomitean ja oikeusasiamiehen havaintoja ja suosituksia ja kunnioittamaan samalla omia Århusin yleissopimuksen mukaisia kansainvälisiä sitoumuksiaan ja oikeusvaltioperiaatetta;

°

° °

54. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle ja komissiolle.

---

[27] Unionin yleisen tuomioistuimen tuomio 22.3.2018, De Capitani v. parlamentti, T-540/15, ECLI:EU:T:2018:167.